

Στήν ιστορία πολλές φορές εξετάζονται παραλλήλως οι βίοι διασήμων ανδρών, ώστε να συναχθούν επωφελή συμπεράσματα από τη σύγκριση των χαρακτήρων και των ενεργειών τους. Μία τέτοια σύγκριση θά επιχειρήσουμε μεταξύ ενός αγίου τῆς Εκκλησίας, πού ἀποκλήθηκε μέγας, και ενός άτυχου μεταρρυθμιστοῦ, για τόν οποίο έντονο εκδηλώνεται στις ημέρες μας τό ενδιαφέρον. Ο Βασίλειος γεννήθηκε σε περιβάλλον μέ θερμή τήν ὀρθόδοξη πίστη και ἀνατράφηκε μέ ἀγάπη και αὐστηρότητα.

Ο Ιουλιανός βρέφος ἔμεινε ὀρφανός ἀπό μητέρα και σε ηλικία 6 ἐτῶν ὀρφάνεψε και ἀπό πατέρα, πού υπῆρξε θύμα ἐκκαθαρίσεων στην αὐτοκρατορική αὐλή μετά τό θάνατο τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου.

Οι κηδεμόνες του φρόντισαν νά τοῦ προσφέρουν ἐθνική παιδεία ἀλλά και τό φρόνημα τῶν αἰρετικῶν ἀρειανῶν.

Ο Βασίλειος ἔκανε λαμπρές σπουδές στην Καισάρεια, στην Κωνσταντινούπολη και στην Ἀθήνα και ἔγινε πανεπιστήμων για τά δεδομένα τῆς ἐποχῆς του.

Ο Ιουλιανός σπούδασε ἐπίσης στην Καισάρεια ἀλλά και στη Νικομήδεια και στην Ἀθήνα.

Ἄν και χριστιανός (αρειανός), ἔδειξε νωρίς τήν προτίμησή του πρὸς τήν εἰδωλολατρία και μάλιστα πρὸς τή θεουργία, ὅπως ὀνομαζόταν ὁ ἀποκρυφισμός στην ἐποχή του.

Ο Βασίλειος ἔλαβε νωρίς τήν ἀπόφαση νά ἀφιερωθεῖ στην Εκκλησία και ἀποσύρθηκε στην ἔρημια τοῦ Πόντου νά ἀσκητεύσει, ἀφοῦ μοίρασε τή σεβαστή περιουσία του.

Ο Ιουλιανός, ἐνώ ζοῦσε μέ τό ἀπόκριμα τοῦ θανάτου, ξαφνικά βρέθηκε καισαρας και διοικητής τῆς Γαλατίας.

Ο πρώτος ἐπιδόθηκε στή μελέτη τῆς ἀγίας Γραφῆς καί στήν ἀσκήση προκειμένου νά ἐπιτύχει τόν καθαρισμό ψυχῆς καί σώματος.

Ο δεύτερος ἐπιδόθηκε σέ θαυμαστή αὐτοπειθαρχία καί μελέτη τῶν κειμένων τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, ἰδίως τοῦ Πλάτωνος καί τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου.

Ο Βασίλειος εἰσήλθε στίς τάξεις τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου, γιά νά προσφέρει πνευματικά καί υλικά. Ὁ Ιουλιανός καλλιεργοῦσε μέχρι ἐμμονῆς τήν ἰδέα τῆς ἐπανόδου στήν εἰδωλολατρία καί αὐξανε τή δίψα τῆς ἐκδίκησης πρὸς τοὺς δολοφόνους τῶν συγγενικῶν του προσώπων.

Ἐκδήλωσε ἀμετρη τήν ἀπέχθεια πρὸς τή χριστιανική πίστη, συνδέοντάς τήν ἀρρηκτα μέ τοὺς φονεῖς τοῦ πατέρα του. Βυθίστηκε μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου στή δαιμονική εἰδωλολατρία, μέ συνέπεια ἄρκετοί νά τόν χαρακτηρίσουν στά τελευταῖα τῆς ζωῆς του τρελό καί μανιακό.

Ἡ ἐνασχόλησή του μέ τόν ἀποκρυφισμό εἶχε παραμερίσει καθετί τὸ ἀξιόλογο τῆς θύραθεν παιδείας καί τόν οδήγησε τελικά στήν παράκρουση καί στό θάνατο.

Δυὸ ἐπιστολές πού ἀντήλλαξαν τὰ ἱστορικά πρόσωπα στά ὁποῖα ἀναφερόμαστε ἀποδίδουν ἄρκετά τὸ χαρακτήρα ἐκάστου.

Ἡ πρώτη εἶναι ἀπόσπασμα δεύτερης ἐπιστολῆς τοῦ πληγωμένου αὐτοκράτορα Ιουλιανοῦ, καθὼς σέ προηγούμενη ὁ Βασίλειος δὲν εἶχε ἀπαντήσει ἢ εἶχε ἀπαντήσει κατὰ τρόπο πού θεώρησε ἐκεῖνος προσβλητικό.

«Ἡ εἰρηνική καί φιλάνθρωπη διάθεση, πού μέσα μου νιώθω ἀπὸ παιδί ὡς σήμερα νά μέ κινεῖ, μοῦ ἀπέφερε ὡς ὑπηκόους ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς υἱηλίου. Καί νά! κάθε ἔθνος βαρβαρικό ὡς τήν ἄκρη τοῦ ὠκεανοῦ ἔρχεται, καταθέτει τὰ δῶρα του καί δηλώνει ὑποταγή στήν ἐξουσία μου...

Μόνο ἐσύ βρέθηκες νά φρονεῖς πὼς εἶσαι πέρα ἀπὸ κάθε ἐξουσία, διότι ντύθηκες τὴν ἱεροσύνη καί μπορεῖς νά διαδίδεις ἀναιδῶς παντοῦ ὅτι εἶμαι ἀνάξιος βασιλιάς τῶν Ρωμαίων;

Ἄγνοεῖς ἀλήθεια πὼς εἶμαι ἀπόγονος τοῦ κράτιστου Κώνστα; Ὡστόσο, παρ' ὅτι τὰ ἔμαθα αὐτά, πρὸς τὸ παρὸν σοῦ κάνω τὴ χάρη καί διατηρῶ τὰ αἰσθήματα πού εἶχα γιά σένα, τότε πού νέοι ἐγὼ κι ἐσύ κάναμε τίς ἀριστερές ἐκεῖνες ἀρχαιοελληνικές σπουδές στήν Ἀθήνα.

Ἦρεμα λοιπόν, νηφάλια ἐντελῶς, σέ προστάζω νά μοῦ στείλεις χίλια λίτρα χρυσάφι... Μήπως, ἔστω καί ἄργά, σέ ἀντιμετωπίσω μέ νηφαλιότητα, μέ ἀγάπη.

Ἦμουνα, βλέπεις, ἔτοιμος νά ξεθεμελιώσω τὴν πόλη τῆς Καισάρειας, νά καταστρέψω τὰ πνευματικά της οἰκοδομήματα καί στή θέση τους νά υψώσω βωμοὺς εἰδωλολατρικούς, γιά νά καταλάβουν οἱ κάτοικοί της ὅτι ὀφείλουν νά ὑπακούουν στὸν βασιλιά τῶν Ρωμαίων καί νά μὴ σηκώνουν κεφάλι.»

Και τό' απόσπασμα' από τήν' απάντηση τοῦ Βασιλείου:

«Τιποτένια τά τωρινά σου κατορθώματα καί φαῦλες οἱ ἐπιδόσεις στίς ὁποῖες πρωτεύεις. Κι εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἐμένα μέ πιάνει τρόμος, σάν φέρνω στό νοῦ ὅτι φόρεσες βασιλική πορφύρα καί κόσμησες μέ στέμμα τήν' ἀτιμη κεφαλή σου (τέτοια εἶναι ὁποιοῦ δέν σέβεται τόν Θεό καί κάνει' ἀτιμη τή βασιλική ἐξουσία).

Καθώς ἐπανήλθες στό προσκήνιο, ἀπ' ὅπου σέ' ἀνέσυραν φαῦλοι δαίμονες καί μισόκαλοι, ἐγίνες μέγας πολὺ μόνο γιά τοῦτο: νά κομπάζεις πώς εἶσαι ἀνώτερος' ὄχι μόνο ἀπό ἀνθρώπους ἀλλά καί ἀπό τόν Θεό τόν διο,

καί νά τολμᾶς νά προσβάλλεις τήν Ἐκκλησία, τή μητέρα καί τροφὸ ὅλων, παραγγέλλοντας ὅ' ἐμένα τόν πάμφτωχο νά σοῦ στείλω δέκα ἑκατοντάδες λίτρα χρυσάφι. Καί δέν μοῦ θάμπωσε τό νοῦ ἡ ποσότητα τοῦ χρυσοῦ πού μοῦ ζητᾶς, ἄν καί εἶναι ὑπερβολικά μεγάλη, ἀλλά μέ' ἔκανε νά κλάψω πικρά αὐτή ἡ ταχύτατη ἀπώλειά σου.

Ἀσφαλῶς καί θυμοῦμαι τίς λαμπρές ἀρχαιοελληνικές σπουδές μας στήν Ἀθήνα. Θυμοῦμαι ὁμως καί ὅτι μαζί διαβάζαμε τίς θεόπνευστες Γραφές καί τίποτε δέν σοῦ ξέφευγε τότε.

Τώρα ὁμως σέ βλέπω χωρίς στολισμό Θεοῦ, στρατευμένο σέ φρόνημα' ἄλλο. Μὲ' ἔξερες ἀπό τότε καλά, ἔξερες πώς δέν παθαίνομαι νά κάνω χρήματα. Κι' ἔρχεσαι τώρα καί ζητᾶς νά σοῦ στείλω χίλια λίτρα χρυσάφι. Κάνε τόν κόπο, Μεγαλειότατε, ἐρεῦνησε καί θά μάθεις ὅτι ἔχω τόσα, ὅσα οὔτε γιά φαγητό δέν φτάνουν.»

Ὁ Βασίλειος ἐπάξια κλήθηκε μέγας, διότι κατάφερε, μέ τήν ὀρθή ἀσκήση, νά ὑπερβεῖ τίς ἀνθρώπινες μικρότητες. Ὁ Ιουλιανός ἀνακύκλωσε τήν ἀνθρώπινη ματαιότητα. Τουλάχιστον ὁμως χαρακτηρίζοταν ἀπό συνέπεια.

Ὅσοι τόν θυμήθηκαν καί προσβλέπουν ὅ' αὐτόν στίς μέρες μας, τί τάχα νά ἐπιδιώκουν;

Ἀκόμη καί ἄν δέν εἶναι ἱστορική, ἔχει καί σήμερα σημασία ἡ φράση πού τοῦ ἀποδίδεται: «Νενίκηκάς με, Ναζωραῖε».

Εἶθε ὁ πανάγαθος Θεός, μέ τίς πρεσβεῖες τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, νά κρίνει μέ ἐπιείκεια τόν τραγικό ἐχθρό τῆς Ἐκκλησίας του.

(Ἀπ. Παπαδημητρίου apolytrosis.gr)